

בס"ד. מוצאי ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו — בחדרו — ה'תשל"ח*.

ואברהם זקן בא בימים גר¹, ומביא רבינו הזקן בתו"א בפרשתנו ד"ה² להבין ענין מה שאמר רז"ל³ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא (ולפני הדרוש — שהוא "שייך לפסוק ואברהם זקן בא בימים") מאמר הזהר⁴ על הפסוק באיננון יומין עילאין כו', שהם הלבושים דתורה ומצוות⁵ (תשובה ומעשים טובים) שעל ידם תוכל הנשמה ליהנות מזיו השכינה בעוה"ב. וענין זה שייך גם לימים כפשוטם⁶, שצריכים להיות כל הימים שלמים, היינו שכל יום יהי מלא בעשיית מצוה (יומין עילאין). וידוע מאמר הבעל שם טוב⁷ "לא יניח שום יום מעשיית מצוה כו'". וזהו בא בימים, שאברהם אבינו עבד את עבודתו בכל יום ויום⁸, שכל ימיו היו יומין שלימין (ולא חסרין ח"ו), ועי"ז "בא בימים — באיננון יומין עילאין"⁹. וידוע הדיוק בזה¹⁰, הרי העיקר הוא לבושי המצוות (יומין עילאין), ומה נוגע בזה ענין הימים (כפשוטם) שלא יניח שום יום מעשיית מצוה כו', הלא יוכל לעשות למחר שתי מצוות. דלכאורה גם כשעושה כמה מצוות במשך יום אחד יש לו אותו מספר המצוות כמו כשהי' מקיימם במשך כמה ימים¹¹, וא"כ, מה נוגע שיקיים מצוה בכל יום דוקא, ועד שכאשר חסר לו יום אחד חסר לו לבוש¹².

ב) והנה מזה שמעלה זו דאברהם (בא בימים) בא בקרא לאחרי כו"כ מעלות שלו שבפסוקים שלפנ"ז, ועד שבכתוב זה גופא בתחילה הוא אומר ואברהם

(* יצא לאור בקונטרס מוצאי ש"פ חיי שרה — ה'תשל"ח, 'ג' כסלו ה'תשל"ח).

- 1) פרשתנו כד, א.
- 2) טז, א. וראה תו"א משפטים עו, ג. עט, ב.
- 3) אבות פ"ד מ"ז.
- 4) ראה זח"א רכד, א. וראה שם קכט, א הלשון "יומין עילאין".
- 5) באגה"ק ובתו"א מקץ שבעה ערה 17 [וכן בתו"א ח"ש שם (בתחילת הענין)] שהמצוות הם לבושים. אבל בתו"א משפטים עט, ב (וראה גם תו"א ח"ש בהמשך הענין — נעתק לקמן ס"ג): לבושי התורה והמצוות — בפרטיות יותר. וראה תניא ספ"ה. אוה"ת משפטים ע' א'רסו.
- 6) כ"ה בתו"א משפטים שם.
- 7) צוואת הריב"ש בתחלתה.
- 8) ראה זח"א קכט, א: ולא אתקריב אברהם ביומא חדא או בזמנא חדא אלא עובדוי קריבו לי' בכל יומיו כו'.
- 9) לשון הזהר שם.
- 10) אוה"ת שבועות ע' צא. בלק ע' תקקח. פינחס ע' א'קצט. וראה גם אוה"ת לתהלים ע' תקכו.
- 11) באוה"ת וארא ע' קכ: "וצריך לסגל תורה ומצוות אפילו מצוה אחת כמה פעמים במספר הימים אשר נתנו לו מן השמים כפי שיעור הלבושים הצריכים לפי שרש נשמתו... כי מאחר שיש לו פנאי כו'".
- 12) והשאלה שבפנים (ממקומות שבהערה הקודמת) "הלא יוכל לעשות למחר שתי מצוות" — כי מהלשון "יומין שלימין" מוכח דמה שצריך לעשות מצוה בכל יום (כתורת הבעש"ט המוכבא בפנים) הוא גם כשאינן לו פנאי (במשך ב' הימים) לעשות יותר מב' מצוות, שאין נפק"מ במספר המצוות.

(12) "ודוחק לומר דמירי בביטול מ"ע התלויות בו ביום כמו ק"ש כו', (ועוד?) דא"כ מלבד מה שחסר הלבוש הרי פגם ג"כ בביטול המצוה וצריך תשובה" (אוה"ת בלק שם).

זקן ואח"כ מוסיף בא בימים, מובן שענין בא בימים הוא מעלה גדולה יותר גם מהמעלה דוקן. דהגם שואברהם זקן פי' שהי' בעילוי נפלא ביותר, וכמרוז¹³ שאמר לו הקב"ה לאברהם בא לבוש לבושי (דהקב"ה שנקרא¹⁴ עתיק יומין¹⁵) שנאמר ואברהם זקן, היינו שואברהם זקן היא מעלת אברהם מה שלובש לבוש הקב"ה כמו שהקב"ה הוא בבחי' עתיק יומין, הנה בא בימים נעלה עוד יותר. וצריך להבין מהו גדול העילוי דבא בימים, לבושי המצוות [ובפרט בהענין דעשיית מצוה בכל יום דוקא, הגם שאינו מתוסף עי"ז במספר המצוות], ועד שזה נעלה יותר מענין (ואברהם) זקן שהוא בחי' (הלבוש ד) עתיק יומין¹⁶.

ג) **ויובן** זה בהקדים ביאור הידוע¹⁷ בזה שהנשמה צריכה להלבושים דתורה ומצוות בכדי שתוכל ליהנות מזיו השכינה, כי להיות שהנשמה היא נברא [וכמבואר בכ"מ שהנשמה היא כמו שאלקות נעשה בבחי' נברא¹⁸, ועד שהדביקות שלה באלקות היא דביקות בלתי ניכרת¹⁹] וא"א לנברא להשיג שום השגה באוא"ס ב"ה, לכן בכדי שתוכל הנשמה ליהנות מזיו השכינה שהוא הארה מאוא"ס ב"ה [ובפרט לחזות בנועם הוי"ו²⁰], צריכה היא ללבושים. וכמשל אור גדול [ביותר, וכמו אור השמש, בחי' שמש הוי"ו] שאין יכולים להביט בו, ועי"י המסך (שהוא כמו לבוש) יכולים לקבל [ולקלוט] את האור.

והנה ידוע²¹ שכל ממוצע המחבר ב' דברים, צ"ל כלול משניהם. ומזה מובן גם בענין הלבושים דתומ"צ [שהם כמו ממוצע המחבר בחי' זיו השכינה (שהוא הארה מאוא"ס הבל"ג) עם הנשמה (שהיא נברא ובע"ג)], שיש בהם מב' הענינים. דשרשם (של התומ"צ) הוא מרצה"ע וחכמתו ית' שהם מיוחדים בו ית' (שהוא²² וחכמתו ורצונו אחד) — ענין הבל"ג [ועד שרצה"ע וחכמתו ית' (שרש התומ"צ) הם למעלה גם מבחי' זיו השכינה²³], ועי"י שירדו למטה בעוה"ז הגשמי ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי וכן בכל המצוות [ועד"ז הוא גם בתורה שנתלבשה בשכל אנושי, ועד בטענות של שקר, ונתלבשה בדיו על הספר²⁴] הם בבחי' מדידה והגבלה

13) ב"ר ספני"ח.

14) דניאל ז, ט.

15) מ"כ לב"ר שם (הובא באוה"ת פרשתנו תשעט, א). וראה גם פרש"י לב"ר שם. ובהגהות הרד"ל שם מביא מילוקט "דכתיב עתיק יומין יתיב".

16) ובפרט לפי מ"ש בתו"א מקץ לג, ב, שעתיק יומין הוא "נעתק ונבדל מבחי' היומין שהם הלבושים הנעשים מהמצוות".

17) ראה בכ"ז אגה"ק סכ"ט. תו"א מקץ לב, ד ואילך. וראה גם תו"א פרשתנו שבהערה 2.

18) ראה ביארה"ז לאדהאמ"צ (קטו, ב) ולהצ"צ (ע' תקמח). המשך תרס"ו ע' נט. ס"ע תע.

19) דנוסף לזה שהכלים דאצילות (שרש הנשמות) הם בדביקות בלתי ניכרת, הנה גם הדביקות דנשמות בהכלים היא בלתי ניכרת (ראה המשך תער"ב ח"א ריש ע' קע).

20) אגה"ק שם.

21) ראה לקו"ת שה"ש ח, א. המשך תער"ב ח"א ע' שצו. סה"מ ה'ש"ת ד"ה עוטה אור כשלמה. ובכ"מ.

22) שעוה"ה"א פ"ח.

23) תו"א פרשתנו טז, סע"א. וראה הגהות הצ"צ לשם (אוה"ת פרשתנו תשפו, סע"ב).

24) ראה תניא פ"ד. וזהו "התלבשות" יותר מזה שמתלבשת בטענות של שקר, כי ההתלבשות דתורה

ועד להמדידה והגבלה דעוה"ז הגשמי שאין תחתון למטה ממנו²⁵, הנה ע"י ב' ענינים אלו שבתומ"צ [ענין הבל"ג שבהם מצד שרשם, וענין הגבול שבהם מצד ירידתן למטה] הם נעשים לבוש וממוצע המחבר את הנשמה שהיא נברא ובע"ג (וכמו שהיא מלובשת בגוף גשמי) עם בחי' זיו השכינה ועד עם בחי' נועם הוי' שלמעלה מכל מדידה והגבלה²⁶.

ד) **והנה** מצד ההתלבשות דתומ"צ בעניני עוה"ז הגשמי שהוא רובו ככולו רע²⁷, צריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהן²⁸, וכמו בלימוד התורה, שמצד זה שהתורה נתלכשה בשכל אנושי ובענינים גשמיים הרי אפשר²⁹ שהלימוד שלו יהי' שלא לשמה ועד לדרגת הכי תחתונה בשלא לשמה, ועד"ז במצוות³⁰. וזהו מה שהלבושים דתומ"צ צריכים לרחיצה וכיבוס, שיהי' לבושים נקיים וכו' (ואפילו לא יהיו באופן דמלבושי אגאלתי³¹), בדוגמת לבוש הגשמי שבכדי שיהי' זך ונקי צריך לרחוץ ולכבס אותו²⁸. ונגם לאחרי שהאדם מכבס את הלבושים דתומ"צ שיהיו נקיים מכל פסולת כו', בכדי שיעלו למעלה, צריכים הם להזדכך ע"י המלאכים, דגפיף להון ונשיק להון³². והענין הוא דהנה כתיב³³ אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, שמפני שהאדם נמצא בארץ בעוה"ז הגשמי לכן יש בו חטא, חטא מל' חסרון³⁴ (עכ"פ). והגם שהחטא (החסרון) הוא לא באשמתו ח"ו, שהרי ועמך כולם צדיקים³⁵, כי אם כמ"ש³⁶ נורא עלילה על בני אדם שרצון הקב"ה הוא שבנ"א נמצא בעולם כזה [ובדוגמת³⁷ מלך ששלח את בנו למדינה רחוקה בכדי להראות את חכמת בנו שגם במדינה הרחוקה יכיר את האמת, בחי' ואמת הוי' לעולם³⁸], אעפ"כ, מכיון שבפועל יש בו (חטא מל') חסרון, וגם התומ"צ שלו אינם בשלימות, וכמ"ש אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, שהחסרון (יחטא) הוא גם בהתומ"צ (ביעשה טוב) שלו, לכן בכדי שהתומ"צ שלו יעלו למעלה, צריך הוא לסיוע המלאכים].

בטענות של שקר היא רק מה שהתורה זנה בזה, "ולשון התלבשות הוא רק שם המושאל בלבד" (ד"ה ויאמר משה תשי"ד ס"כ); משא"כ בהתלבשותה "כדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים", הרי בתושב"כ נוגע דיני הדיו והקלף.

- (25) תניא פל"ו.
- (26) בכל הבא לעיל — ראה תו"א (פרשתנו ופ' מקץ) שבהערה 17.
- (27) תניא פ"ז (יא, ב).
- (28) תו"א משפטים עו, א.
- (29) ראה קונטרס עה"ח פ"א.
- (30) ראה אוה"ת לתהלים שם, שענין כיבוס הלבושים הוא "דאל"כ י"ל הם מטונפים שיש מצוה שלא לשמה".
- (31) ישעי' סג, ג. אוה"ת לתהלים שם.
- (32) ראה זח"א כג, ב. ח"ב רא, ב. תו"א מקץ מג, סע"א ואילך. סידור רעג, ב.
- (33) קהלת ז, כ.
- (34) לקו"ת מטות פב, א. נצבים נא, א. ד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"א בתחלתו (סה"מ קונטרסים ח"א קצא, ב. סה"מ תרצ"א ע' שיז). ובכ"מ.
- (35) ישעי' ס, כא.
- (36) תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד. וראה תו"ח תולדות יג, א ואילך.
- (37) ראה המשך תרס"ו ס"ע שפ ואילך.
- (38) תהלים קיז, ב.

(ה) **והנה** זה מה שהתומ"צ שבעוה"ז הגשמי צריכים וזקוקים לסיוע המלאכים הוא לא רק מפני שעה"ז הגשמי הוא רובו ככולו רע, אלא (גם³⁹) מצד הגשמיות דעוה"ז⁴⁰. שלהיותו גשמי הוא באין ערוך לעולמות העליונים (הרוחניים). וע"ד הידוע בנוגע לנשמת האדם, שאפילו צדיק גמור כשעולה לג"ע צריך טבילה בנהר דינור בכדי לשכוח על חיזו דהאי עלמא, כי מצד האין ערוך דעוה"ז הגשמי לג"ע הרי אפילו מקצת מעניני עוה"ז מונע מלעלות לג"ע⁴¹ [ובדוגמת העליות שבדרגות דג"ע שמגעה"ת לגעה"ע וכו', שמכיון שהעליות הם באין ערוך, צריך להיות תחילה ביטול ההשגה דגעה"ת⁴²]. וכידוע המשל מענין השגת השכל, שבכדי לבוא להשגה עליונה שבאין ערוך להשגה הקודמת (אע"פ שגם השגה העליונה היא בעוה"ז הגשמי) צריך להיות תחילה ביטול השגה הקודמת. וכמו ר"ז כי סליק לארעא דישראל יתיב⁴² מאה תעניתא (או מ' תעניות⁴³) לשכוח תלמוד בבלי בכדי שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי⁴⁴], עד"ז הוא גם בנוגע להתומ"צ של האדם, שמצד היותן מלוכשות בענינים גשמיים, צ"ל תחלה שיזדככו ויתפשטו מגשמיותן ע"י המלאכים.

(ו) **ויש** לומר בדרך אפשר דהגם שהזדככות התומ"צ והעלאתן למעלה נעשה ע"י המלאכים, מ"מ, מכיון שתכלית השלימות דכל ענין הוא כאשר הוא נעשה ע"י עבודת האדם (ולכן אדם רוצה בקב שלו דוקא⁴⁵), לכן גם ענין הזדככות התומ"צ, ההתחלה בזה הוא ע"י עבודת האדם. וזהו מה שאיתא בתו"א⁴⁶ שכיבוס וזיכוך התומ"צ הוא ע"י עבודת התפלה, שהכוונה בזה היא (לא רק שע"י התפלה הוא מנקה את התומ"צ מכל פסולת, שלא יהיו באופן דשלא לשמה וכיו"ב, כי אם), שע"י התפלה נעשה גם (התחלת⁴⁷ ה)זיכוך שלהם, מה שמזדככות מגשמיותן ועולות למעלה. דהנה תפלה היא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה⁴⁸, היינו שהתפלה היא מקשרת את ב' הקצוות דארץ ושמים (מטה ומעלה⁴⁹), ובפרט ע"פ הידוע⁵⁰ שארצה (בתוס' ה') הוא מדריגה היותר תחתונה שבארץ הלזו הגשמית גופא, ושמימה (בתוס' ה') הוא מדריגה היותר נעלית שבשמים (שמי השמים), והשמימה (בתוס' ה')

39 ראה תניא פ"מ (נד, ב), שעה"ז הוא עולם השפל בב' בחינות: (א) ש"ההארה שבו מצומצמת מאד עד קצה האחרון ולכן הוא חומרי וגשמי". (ב) שהארה זו גופא "היא בלבושים ומסכים רבים כו".
40 וע"ד המבואר בתניא שם בנוגע ל"אותיות הקדושות של דברי תורה ותפלה", ש"מאחר שהקול והדיבור הוא גשמי" — העלאתן למעלה היא דוקא ע"י הכוונה המתלבשת בהם — אף ששתיהן (האותיות והכוונה) שוות בזה שאינן בבחי' הסתר.

41 תו"א מקץ לא, סע"א. המשך תרס"ו ע' טו. ובכ"מ.

42 ב"מ פה, א.

43 גירסת הרש"ל שם, ועוד — ראה דק"ס שם.

44 המשך תרס"ו שם. המשך תער"ב ח"ב ע' א"ג ואילך.

45 ב"מ לח, א.

46 משפטים עו, א. שם, ג. דרמ"צ פג, א.

47 שלכן, גם העלאת התפלה היא ע"י המלאכים (מקומות שבהערה 32).

48 ויצא כח, יב. זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. תקנ"ז תי' מה.

49 שהם לא רק רחוקים זמ"ז אלא גם הפכים (ד"ה זה היום תרצ"ד ספ"א — סה"מ קונטרסים ח"ב שיט,

(א).

50 ד"ה זה היום שם.

גם בתחילה) הוא למעלה גם משמימה. וזהו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שע"י התפלה "יוכל להיות עליית גם (האדם) הנמצא ארצה במדרגות היותר תחתונות שבארץ הלזו הגשמית להשמימה להמדרגות היותר נעלות ונפלאות"⁵¹. הנה כמו שהתפלה פועלת בהאדם, שגם כשהוא נמצא ארצה יכול הוא להתעלות להשמימה (אלא שצ"ל גם סיוע המלאכים דחביק לה כו'), עד"ז פועלת היא גם בכל עניני האדם⁵² ובפרט בהתנוצצ⁵³ שלו, שע"י ד' השליכות דתפלה (שהם כנגד ד' עולמות) עולות הן מעולם לעולם, ועד שהן עולות בבחי' השמימה שלמעלה מהעולמות, ועד שהן עולות למהותו ועצמותו ית' ממש.

(ז) **וזהו** אחד הביאורים בהשייכות דלבושי המצוות לענין הימים (כפשוטם), כי עליית המצוות הוא ע"י התפלה, והתפלה הרי היא "ענין עבודת היום" [כמובן גם ממרוז]⁵⁴ תפלות כנגד תמידין תקנום, עולת תמיד העשוי' בכל יום, שנים ליום⁵⁵], שהתפלה בכל יום מבררת ומעלה את הניצוצות שנתחדשו ביום זה⁵⁶, לכן המצוות [שעלייתן הוא ע"י התפלה] זקוקים ל"עבודת היום"⁵⁷.

אמנם ביאור זה מבאר רק השייכות דמצוות לימים. אבל עדיין אינו מובן ההכרח לעשיית המצוות בכל יום דוקא, דלכאורה, גם כשיחסיר יום אחד ולמחר יעשה שתי מצוות, יזדככו המצוות ע"י התפלה דיום המחרת. ואין לומר שהתפלה יכולה לזכך ולהעלות רק המצוות השייכות ליום זה, דאין כל טעם לחילוק זה. ועוד דמכיון דיש ענין התשלומין (ביום שלאח"ז, בתפלה הסמוכה לה)⁵⁸ "ואין אומרים כיון שעבר יומו בטל קרבנו"⁵⁹, ועד ש(בנוגע לכוונת התפלה) תפלה אחת מלוקטת מתפלות כל השנה מעלית את התפלות דכל השנה⁶⁰, משמע מזה גם בנוגע לעליית המצוות שע"י התפלה, שהתפלה מעלית גם המצוות דיום הסמוך וכו'. וסמוכין לדבר — התפלות דשבת שהן מעלות התפלות של כל ימי החול עם כל התורה ומע"ט שנכללו בהן⁶¹.

(ח) **אך** הענין הוא, דהנה ידוע שהתכלית דתומ"צ הוא לפעול בירור וזיכוך בעוה"ז הגשמי. דזהו מה שתורה לא בשמים היא⁶², וכל התורה ניתנה לעשות שלום

51 לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בר"ה זה היום הנ"ל רפ"ב.

52 ראה ד"ה זה היום שם ספ"ב (סה"מ שם שי"ט, ב): דע"י אותיות התפלה הוא ההעלאה של כל הענינים דארצה שהם עפ"י התורה.

53 ראה לקו"ת יו"י סח, ב (הובא באוה"ת לתהלים שם) ש"מלאכי אלקים" (שעולים בהסולם דתפלה) הם המצוות.

54 ברכות כו, ב.

55 פינחס כח, ג.

56 תו"א מקץ לח, ג.

57 אוה"ת לתהלים שם.

58 אור"ח סי' קח.

59 שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

60 תניא בקו"א ד"ה להבין מ"ש בשער היחודים (קנד, ב).

61 לקו"ת בהר מא, א.

62 ב"מ נט, ב.

בעולם⁶³, ועאכו"כ מצוות שלא ניתנו אלא לצרף בהן את הבריות⁶⁴. ועד שמצות צדקה היא שקולה כנגד כל המצוות (ונקראת בשם מצוה סתם), כי התכלית דמצוות [וכן התכלית דירידת הנשמה למטה] שהוא [לא בשביל הנשמה כ"א] בכדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, נשלם ע"י מצות הצדקה (יותר מאשר ע"י שאר כל המצוות), כמבואר בתניא⁶⁵. וזהו⁶⁶ שצריך להיות יומין שלימין דוקא, שבכל יום ויום צריך להיות קיום מצוה, כי מכיון שגדר העולם הוא מקום וזמן⁶⁷, הרי מובן שהתומ"צ (שתכליתם הוא לתקן את העולם) צריכים לתקן גם את הזמן. ולכן מוכרח שבכל יום תהי' עשיית מצוה (הגם שגם כשחסר לו יומא חדא יכול הוא לעשות את הלבוש ע"י שיקיים מחר ב' מצוות), כי בכדי לתקן את הימים⁶⁸ (הזמן) גופא צריך להיות כל⁶⁹ יומא ויומא עביד עבידתי'.

ט) וזהו ואברהם זקן בא בימים, שלאחרי שואברהם זקן הוא גם בא בימים שהוא מעלה גדולה יותר גם מהמעלה דזקן. דהנה הכוונה האמיתית בהתהוות העולמות (בבחי' עצמות א"ס) היא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים דוקא⁷⁰. וכוונה זו נשלמת ע"י עבודת האדם, אתם קרויין אדם⁷¹, שהאדם דוקא יכול להשלים כוונה זו. וזהו שנקרא בשם אדם, ע"ש ב' הקצוות שהוא אדמה לעליון⁷² ושהוא נוצר מן האדמה⁷³, שגופו נעשה מהאדמה עצמה⁷⁴ ובאופן שהי' תחילה דומם בפ"ע (כלי שום נפש חיונית בתוכו) וכמ"ש⁷⁵ גלמי ראו עיניך (ולא כגוף הצומח והחיי⁷⁶), כי גם ענין זה שבתואר אדם (על שם האדמה) מורה על מעלתו⁷⁷, שהוא מברר מתקן ומעלה גם את הדומם שהוא תחתון ביותר שאין תחתון למטה ממנו.

(63) רמב"ם סוף הל' חנוכה.

(64) ב"ר פמ"ד, א.

(65) פל"ז (מח, ב).

(66) אוה"ת משפטים ע' א'קכב. שבועות ע' צא. בלק ס"ע תקמח. פינחס ע' א'קצט. וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1194.

(67) שעהייה"א פ"ז (פכ, רע"א). וע"פ מ"ש בתורת לוי"צ למסכת מדות (ריש ע' רעג), שמקום הוא בז"א

וזמן הוא במלכות — עיקר הענין דדירה בתחתונים שאין תחתון למטה ממנו הוא בבירור ותיקון הזמן.

(68) ומה שעיקר ההדגשה הוא על הימים (וראה תורת הבעש"ט שבתחילת המאמר) — הוא (כמבואר בלקו"ש שם) לפי שבהם הוא עיקר ההתחלקות דזמן, כמרז"ל (ניזר ז, א) "יומי מפסקי מהדדי". ולהעיר מאוה"ת בלק שם ואילך.

(69) ע"פ לשון הזהר — ח"ג צד, ב.

(70) המשך תרס"ו ע' תמו.

(71) יבמות סא, א.

(72) של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.

(73) ב"ר פ"ז, ד.

(74) והיינו, שהצומח והחי נבראו ממאמר אלקי (תדשא הארץ, תוצא הארץ), משא"כ גופו של אדה"ר

לא נברא ע"י מאמר אלקי.. כשאר כל הברואים.. אלא רק צבר עפרו.. ועשה בו צורה גשמית שלא ע"י

מאמר כלל וכלל". ומ"ש נעשה אדם — "פשוטו מורה שלא ע"י מאמר זה נעשה אלא כמ"ש צבר עפרו ועשאו גולם תחילה בלי מאמר כלל" (תו"ח בראשית יט, ב).

(75) תהלים קלט, טז. וראה סנהדרין לח, סע"א ואילך.

(76) תו"א בראשית ג, ד ואילך. תו"ח שם יח, ד ואילך. ובכ"מ.

(77) ד"ה זה היום השיית פ"ב (סה"מ ה'תשי" ע' 97-96).

ומעלה זו שבו באה בפועל ע"י העבודה דבא בימים דוקא. שע"י העבודה דזקן (עצמה), אף שגם עי"ז בירר ותיקן את חלקו בעולם (מקום), מ"מ, מכיון שלא תיקן עדיין את הזמן, הרי לא השלים עדיין הכוונה דדירה בתחתונים. ולכן הגם שעבודה זו מגעת בבחינת עתיק יומין, שהיא בהעתקה (והבדלה) מבחי' יומין, אין זה תכלית השלימות. משא"כ ע"י העבודה דבא בימים⁷⁸, כשעובד לתקן את הימים, ועד דאת מספר ימיך אמלא⁷⁹ מספר מלשון אבן ספיר (וכמ"ש בתו"א⁸⁰ שמספר ימיך הוא כמו השמים מספרים⁸¹ שפירש בזהר⁸² מנהרין ומנצצין וספירין), היינו שהאדם מאיר את הימים (הזמן) באור התורה והמצוות, עי"ז הוא משלים הכוונה דדירה בתחתונים (בהתחתון שבעולם הזה גופא⁸³), שזה (השלמת כוונה זו) הוא תכלית שלימות מעלת האדם, כנ"ל.

---

(78) והא שמבואר בתו"א מקץ לג, ב (נעתק לעיל הערה 16) שעתיק יומין הוא נבדל מבחי' היומין שהם הלבושים הנעשין מהמצוות — יש לומר, שהכוונה שם היא לענין המצוות (מצד עצמם), אבל לא לענין בירור הזמן שנעשה עי"ז. ולהעיר מזה שמסיים בתו"א שם: אך ע"י בירור נה"ב כו'. ועצ"ע.

(79) משפטים כג, כו.

(80) משפטים עט, ריש ע"ג.

(81) תהלים יט, ב.

(82) ח"ב קלו, ב. ונתבאר בארוכה בסידור קעח, סע"א ואילך. פיה"מ לאדהאמ"צ פ"ט ואילך.

(83) ראה לעיל הערה 67.